

Sisukord

Sissejuhatus. Empsid pahandavad 13

Kui meid oli ainult kaks, mina ja mu abikaasa Tom, mõlemad rahumeelsed kirjanikud, tülitsetime haruharva. Sündis laps. Olin täiesti veendunud, et minu tänapäevane abikaasa paneb käed külge lapse eest hoolitsemisel ja kodustes töödes. Vale! Peagi tegin ma praktiliselt kõike ise ja see ajas mu raevu. Lihtsast arutelust selle üle, kes peaks mähkme-kasti tühjendama, sai alguse riid. Me läksime tülli ega lõpetanud.

Emad, isad, probleemid 34

Küllalt. Koos psühholoogide, lastekasvatusekspertide, neuroteadlaste ja kaasvanemate abiga panen ma kokku plaani, kuidas taastada harmoonia meie abielus. Ma alustan kõige teravamatest küsimustest, millega lapsevanemad on minu poole pöördunud: miks mees norskab rahulikult edasi, kui laps nutab, mina aga sööstan voodist välja, täiesti ärkvel? Kas ta vahetab mähkmeid sihilikult halvasti, lihtsalt et sellest pääseda? Kui mu naine on pahane, sest ma ei tühjenda nõudepesumasinat, siis miks ta ei palu mul seda teha?

„Aja oma perse maast lahti ja mine appi!” 59

Kohtumine Bostoni-mehega

Meie vastastikuse vaenutegevuse vähendamisele suunatud tegevuskava algab meie kõigi aegade esimesest kohtumisest abielunõustajaga, kuid mitte lihtsalt abielunõustajaga. Me saame kokku Bostoni-mehega, oma järsu, jama mitte salliva suhtlusstiili poolest kuulsa terapeudiga, kes

saavutab rabavaid tulemusi lahutuse veerel olevate paaridega. Kuna mina vajan abi viha leevendamisel, palun nõu ka endiselt FBI kriisiläbirääkimiste üksuse kauaaegselt juhilt.

Raev pesumasina vastu: kuidas jagada kodutöid 85

Uuringud näitavad, et kui mehed võtavad enda kanda õiglase osa kodustest töödest, tabab naise harvemini depressioon ja lahutusi on vähem. Suhtekspertide armaada aitab mul veenda Tomi tegema oma osa ja jagama majapidamistööd õiglasemalt (tegelikult on 50:50 jaotus vähemalt minu jaoks müütiline üksisarvik).

Kaklusklubi reeglid 113

Olse loomulikult lähete te tülli, kuid mängige ausalt. Me õpime, kuidas käituda konfliktis täiskasvanulikult, mitte nagu kolmeaastased liivakastis (tavaliselt mina jaوران, samal ajal kui Tom lülitub välja ja põrnitseb oma nutitelefoni). Lastepsühholoogid annavad meile nõu, kuidas lahendada eriarvamusi lapse juuresolekul ja kuidas talle neist rääkida. Üks nõustaja laseb mul tütrelt küsida, kuidas ta end tunneb, kui me tülitseme, ja vastus on muserdav.

Jumal tänatud, täna on esmaspäev: kuidas pärast lapse sündi mitte vihata nädalavahetusi 143

Millal muutusid nädalavahetused laste seltsis nii kurnavaks? Miks tahate põgeneda nende eest, kellega ühise nädalalõpu veetmist varem pikisilmi ootasite? See ei pea olema raske töö: uurime uusi võimalusi pere ühise aja viilutamiseks ja tükeldamiseks ning toome sisse puhkeaja, et kõik saaksid nädalavahetust tõeliselt nautida. (Või vähemalt osa nädalavahetusest.)

Tead mis? Lapsed võivad ise oma pesu kokku panna 161

See on teema, mida „koristussõdade” aruteludes peaaegu kunagi ei käsitleta: hoidku jumal, et paluksime lastel emme töökoormust kergendada. Tänapäeva lapsed teevad majapidamistöid palju vähem kui eelmised põlvkonnad (ühe uuringu põhjal ei tee veerand lastest neid

üldse, ei korrasta isegi oma voodit). Kuid nagu selgub, tahavad aidata just väiksed lapsed. Ja me peaksime vastu võtma igasuguse abi, mida pakutakse.

Tüliõun 180

Püüame taas elustada oma seksuaalelu uute mõistlike nõuannete toel (ei teeskle, et ta on võõras mees baarist, ei riietu ulakaks haiglaõeks). Alustame hoogsalt seitsmepäevase „seksperimentidiga”, mille töötas välja Texase pastor („Palun ära saada mulle sel teemal rohkem sõnumeid,” anub mu öde), ja leiame, et abieluline harmoonia toodab abielulist harmooniat juurde –, kuid ainult siis, kui püsitate kursil.

Lapsed: uus puudujääk eelarves 198

Uurimus selle kohta, miks ja kuidas ärevus raha pärast, mis saabub koos lastega, võib rebida räbalateks isegi kindlatel jalgadel seisva abielu (alustades sellest, et ühe lapse üleskasvatamine maksab veerand miljonit dollarit, arvestamata ülikoolikulusid). Räägin uue populaarsust koguva finantsteraapiaga tegeleva nõustajaga, kes suunab meid rahaga seonduva, sügavuti mineva ja sageli esitamata küsimuse juurde: mida tähendas raha sulle siis, kui olid laps? Kas sa kartsid raha pärast? Väljendas see staatust? Turvalisust? Need küsimused heidavad valgust meie väärtushinnangutele, aitavad asju paremini mõista ja – vähem tülitseada.

Hullumaja: vähem segadust, vähem tülisid 211

Korralagedus häirib eriti emased ning lastele kuuluvate kaisuloomade ja jalgpallivarustuse kuhjad teevad olukorra ainult hullemaks. Räägin augu pähe kuulsale professionaalist korrastajale, kes tavaliselt loob korda jõukate Upper East Side'i elanike kappides, et ta võtaks ette minu õe maja ja hariks meid selle koristamise käigus. Sest asi on enamasti kui lihtsalt segaduses: eluruumide korraldus ja seisund mõjutavad suuresti suhteid ja igapäevast heaolu.

Tea, et lõpuks jääte jälle kahekesi.

Noh, kui just uut majanduslangust ei tule 228

See pole ehk seksikas, kuid abielu nõuab vaieldamatult tööd, keskendumist ja pidevaid läbirääkimisi. Viimases peatükis võtan õpitu kokku: ta ei oska sinu mõtteid lugeda, anna talle selgelt ja konkreetset teada, mida soovid, väikestel sõbralikel žestidel on tohutu mõju, lõpeta enesesiüüdistamine ja naudi rahustavat dušši, ütle aitäh ning minu lemmik: „Ära pissi kingituse peale.”

Emad, isad, probleemid

Nädalavahetusel pärast vastastikuse vaenutegevuse kärpimiseks tehtud plaani oleme Tomi ja Sylviega minu vanematekodus New Jerseys, kuhu on tulnud ka mu kaks nooremat õde koos oma peredega. Raamatutoimetaja Dinah on omamoodi helde ja lahke inimene, kes ütleb, et tülikad ülesanded pole probleemid, ja hoiab alati käekotis maiustusi – täiskasvanutele. Tema tormakas ja lõbus abikaasa Patrick töötab toitlustuses ning on alati valmis lollitama, kui on vaja nutva lapse tähelepanu kõrvale juhtida.

Heather, noorim, lojaalne ja mõtlik, oli meie naabruskonnas alati kõige nõutum lapsehoidja ja on nüüd armastatud põhikooliõpetaja, kelle õpilased ripuvad tema küljes nagu opossumibeebid. Heatheri kõrval seisab tema abikaasa Rob: kokk, tätoveeritud, väliselt vingekutt, sisimas armsalt muretu isa, kes pärast paari õlut kipub sentimentaalseks muutuma.

Nagu tavaliselt, oleme kõik kogunenud kööki. Õelapsed jalutavad sisse, tuhnivad minu vanemate külmkapis või sahvris ja hiilivad seejärel salamahti köögist välja, mittemidagiütlev ilme hoolikalt näole manatud ning peos pakike säilimisaja ületanud vahukomme või vanaks jäänud kreemiküpsiseid.

Minu vanemate sahver on ühtlasi toidumuuseum, sest mu isa, kes usub meelsasti kõike, „millest teile ei räägita”, väidab, et aegumiskuupäevad on „jamps”. Enne pensionile jäämist oli isa, kelle nimetähed on juhtumisi J. C., JCPenney kaupluse

juhataja. Tema isa J. C. seenior oli samuti JCPenney kaupluse juhataja, kes võõrustas õhtusöögil kunagi suurmeest ennastki. Usun, et pole vaja mainida, kus mu nõbu Penny töötas.

Peale aegumiskuupäevade ebausaldusväärseuse tõstatab isa igal perekogunemisel vähemalt mõne järgmistest teemadest: telefoniarvetesse peidetud varjatud kulud („Consumer Reports tegi sellest pika artikli – mul on see salvestatud”), kümne päeva ilmaprognoos, presentkatted, inimesed on napakad ja lähevad järjest hullemaks, Costco* džinni eelised (ta kallab selle Beefeateri pudelisse, väites, et külalised ei suuda vahet teha), pensionäridest isade kohustuslik sugupuu projekt, millega ta „kindlasti ühel neist päevist algust teeb”, ning kõikuvad bensiinihinnad.

Esimese asjana, kui olete minu vanematekoju jõudnud, pärib isa liicluse kohta. („Kuidas oli 80. maantee? Halb? Noh, seal on teeremont, see on kohutav.”) Muidugi loodab ta, et meie sõit „linnast” möödub ladusalt, kuid on palju põnevam, kui ta saab teoretiseerida ummikute üle, kuhu sattusime. Siis, pärast mõnda aega kestvat komplimentide vahetust, võtab isa teemaks mõne hirmuäratava uudisloo, mis on tal alati varrukast võtta, ja seostab selle meie turvalisusega. „Küllap lugesite selle West Orange’i perekonna kohta? Häbilugu tõepoolest.” *Kahetsev pearaputus*. „Muidugi poleks seda juhtunud, kui neil olnuks ainult [sisestage siia mõni turvaseade] radoonidetektor / korralikud talverehvid / päästetekk / pistikupesakatted.”

Minu isa näeb kõike läbi lapsevanema silmade. Näiteks kui laps lunib kallist mänguasja, pakub ta abivalmilt, et *raha kulutataks paremini mänguasju tootva firma aktsiate ostmiseks*. Kui seisate mõne inimkätega loodud ime – Parthenoni, Tadž Mahali – ees, *tuleb kohe arutleda selle hoolduskulude üle*. Kui isa nägi Versailles’ lossi, lendas tema kujutlusvõime mööda Päikesekuninga pimestavast nägemusest ja maandus otse

* JCPenney ja Costco on USA kaubamajade ketid. – *Toim.*

palee küttearvetel. („Vaadake vaid kõiki neid aknaid, olen päris kindel, et need ei pea sooja.”)

Maailma vaatamine läbi lapsevanema silmade tähendab lapse kõigi soovide teisendamist *kasulikuks ja praktiliseks tegevuseks*. Nagu mu isa, on ka Tom nüüd meie tütreaga suheldes selle kombe omaks võtnud:

Laps: Issi, kas me võiksime maadelda?

Isa: Kuidas oleks, kui maadleksid ennast sellesse pidžaamasse?

* * *

Laps: Ma tahaksin olla nähtamatu ja luurata inimeste järele!

Isa: Miks sa ei pane hoopis seda võileiba kaduma?

Selliste isade nagu minu oma meelest kubiseb maailm ohtudest, seega on neil alati põgenemisplaan hädaolukorra jaoks. Esimene asi, mida mu isa kinos teeb, kui jätta kõrvale kodus mikrolaineahjus valmistatud popkornikoti väljatõmbamine („Säästsin just viis dollarit.”), on otsida avariiväljapääsule kõige lähemal asuv koht ja leida ruumist sprinklerid. („Sa naerad praegu, aga sa ei naera siis, kui su kopsud on suitsu täis ja sa ei leia väljapääsu.”) Tema auto pagasiruum on mobiilne paanikatuba, kuhu on kuhjatud signaalarakette, tekke ja energiabatoone. Lennukis pole mu isale vaja meelde tuletada, et „lähim avariiväljapääs võib olla teie selja taga”. Ta juba teab.

Isa on emaga abielus olnud 54 aastat, nüüdseks on nad nii kokku põimunud nagu nende elutoas kasvava viigipuu harud. Kõiki telefonivestlusi peetakse kahekesi. Kui isa vastab telefonile, keelab ta mul midagi öelda enne, kui ema jookseb ülakorrusele ja saab paralleeltelefoni võtta; me istume vaikusel, kuni kuuleme tema häält. Neil on ühine e-posti aadress, nii et pean nende poole pöörduma mitmuses, nagu näiteks „Kas soovite lihavõttepühade hommikueineks sinki?”

Minu ema Judy, klassikaline „terasmagnoolia”*, on endine esitantsutüdruk ja iludusvõistluse võitja, kes valitses 1960. aastatel Alabama Citronelle'i õlikuningannana (kuna nafta on üks Alabama loodusressursse, oli kroonil väike naftapuurtorni kujuke). Minu ema on tänaseni kuningannaliku hoiakuga ja saadab kelnerid jooksujalu tooma *tulikuuma kohvi, palun!* Ta on alati kaunilt viimistletud: meik tehakse kohe pärast ärkamist ja ma pole teda kordagi näinud pidžaamas ringi loivamas, isegi mitte siis, kui ta on haige.

Tänu emale tutvusid New Jersey eeslinna jahmunud lapsed lõunast pärit eriskummaliste ütlemistega, nende hulgas ähvardus mind „pea alaspidi seinale lajatada”. Ma pidin telefoni võttes ütleva: „Dunnide residents, Jancee räägib,” pärast õhtusööki kästi meil teatada: „Ma nautisin seda, vabandage mind nüüd, palun.” Tema lapselapsed üllatusid, kuuldes seda ajaloolist fakti oma lõbusa ja lapsemeelse mamma kohta, kes pritsib neile purgist vahukoort suhu ja joonistab viltpliiatsiga endale rõõmsalt vuntsid ja kitsehabeme. („Oh, lapsed, kuller tuleb! Hirmutame teda õige!”)

Kui lapselapsed end lahkumiseks valmis seavad, ei jõua nad ära oodata, millal ema toob välja „mamma nännikoti”, nagu ta seda nimetab. See on tal alati külluslikult täis: Technicolori juustupallid, vinnutatud veiseliha näksid, hiiglaslikud lagritsapulgad, koorekommipurgid. Seal on kõike, välja arvatud purk maisisiirupit, mida peale rüübata. Meie õdedega kutsume seda „mamma nafta ja loomsete kõrvalsaaduste paunaks”.

„Mamma tõesti armastab oma viskit,” ütleb Sylvie imetlusega. Tema lemmikrituaal enne õhtusööki on istuda vaikselt mu vanemate vahel diivanil, tema koos tassitäie piimaga, nemad kogukate viskiklaasidega, kõik mehaaniliselt ja rahulolevalt küpsiseid mugimas.

* 1989. aasta Ameerika filmist „Steel Magnolias”. – *TLK*.

Räägin meie plaanist klanni laiendatud vanematekogule ning samal ajal püsib Tomi näol ilme, mis loodetavasti peegeldab nõusolekut. Kohe puhkeb kirglik arutelu. Heatheri hää! tõuseb üle jutumelu, kui ta kirjeldab viimast tüli Robiga. See oli laupäeva hommikul, enne nende poegade terve päev kestvat jalgpalliturniiri, ja kaks poissi olid ametis maja pahupidi pööramisega. Musta pesu korv ajas üle, köögi tööpinnad ja pliit olid kaetud pannkoogitainast pärit rasvakihiga ning lauaturgal vedeles virn arveid.

„Ja siis otsustab Rob oma iPadis filmi vaadata,“ räägib Heather. „Ta lihtsalt maandus diivanile, duu-di-duu.“ („Duu-di-duu* on õnnelikku inimest tähistav universaalne heliefekt.)

Kuna kõik minu perre kuuluvad inimesed suudavad luua gigabaidiseid vastuseid e-kirjadele teemadel nagu näiteks *kas Dinah peaks saama kvartstööpinna?* ning saata need laiali klõpsates „vasta kõigile“, leiab Heatheri lugu üldist vastukaja.

Minu isa: Heather, miks sa ei võiks Robile puhkust anda?

Minu ema: Aga kuidas nad peaksid kõigea valmis jõudma?

Midagi ei juhtu iseenesest! Kõike peab planeerima.

Minu isa: Meie kasvasime kolm tüdrukut üles ja saime kõik tehtud. Ja puhkamiseks jäi küllalt aega.

Minu ema, ägedalt: „Meie?“ Sa olid pool ajast ära komanderingutes! Pane tähele, *mina* olin see, kes kõik tehtud sai! (Märkus: ema vihastab ligi pool sajandit tagasi aset leidnud sündmuste pärast.)

Rob: Minu arvates me ei peaks kogu aeg rabama. Pesu võib oodata järgmise päevani. Ausalt, ma tunnen, nagu oleksin töötaja suures kastipoes ning pean kogu aeg üles hüppama ja kastivirnu kohendama, muidu lastakse mind

* Nii laulab Bart Simpsonite multifilmi ühes osas. – *TLK*.

lahti. Kas me ei võiks laupäeval lihtsalt puhata? Kas või mõne tunni?

Patrick: Minu jaoks kõlab see mõistlikult.

Rob: Ausalt öeldes olen mõnikord lihtsalt omadega nii läbi, et majapidamistööd on viimased, millele mõtlen.

Dinah: Teisest küljest, pesu ei kao kuhugi, kui sellega tegelemine edasi lükata. See lisandub lihtsalt järgmise päeva kohustuste nimekirja, mis läheb selle võrra pikemaks.

Tom: Ma arvan, et naised lasevad end häirida erinevatest asjadest kui meie. Minu jaoks on aeg pesu pesta, kui pesukott on tõstmiseks liiga raske või kui pole sõna otseses mõttes enam midagi selga panna. Tema muutub ärevaks juba siis, kui kott on kahe kolmandiku peal.

Mina: Ei, teie jaoks on aeg pesu pesta, kui see on kompostiks muutunud. Või hakkab ära voolama. Või kivistub, kui piisavalt aega on mööda läinud.

Tom: Jancee jätab prügikoti ukse kõrvale ja mina ei näe seda.

Heather: Rob ei näe seda samuti!

Tom: See on info töötlemine ülalt-alla, te näete seda, mida aju on prioriseeritud nägema. Selle kohta on kuulus näide jalgpallimatšist, kus mõlema meeskonna fännide meelest tegi vastastiim sohki. Kumbki pool ei näinud objektiivselt samasugust mängu. Või see kuulus pardi ja küüliku pilt – mõni näeb parti, mõni küülikut. Ja minu aju pole prioriseeritud prügi nägema. (Märkus: Tom kirjutab teadusest ja tehnoloogiast, nii et ta räägib sageli niimoodi.)

Dinah: Kas arvate, et ei pea sellega tegelema, sest te ei näe seda?

Rob: See kõlab nagu „Maatriks”. Naised tahavad, et me võtaksime punase pilli, et saaksime põgeneda maatriksist päris maailma. Aga meile meeldib sinise pilli maailm.

Tom, irvitades: „Kas sa usud saatusesse, Neo?”

Minu ema: Võib olla peaksite prügikoti voodisse tõstma.

Kõik hakkavad uuesti korruga rääkima, isa pomiseb midagi torude putitamisest ja põgeneb vaikselt keldrisse.

Meie arutelu, mis jätkub elavalt kogu õhtusöögi ja magustoidu ajal, innustab mind paluma hiljuti emadeks-isadeks saanud tuttavaid, et nad jagaksid kõige põletavaid vanemlike probleeme, mis neil partneriga on tekkinud. Seejärel palun ekspertidelt abi nende käitumise lahtimõtestamisel, et näha, kas sellele leidub mingisuguseid soopõhiseid psühholoogilisi, sotsiaalseid või isegi evolutsioonilisi seletusi. Võib-olla aitaks frustratsiooni vähendada teadmine, et abikaasa käitumine on mingis mõttes eelprogrammeeritud, mitte teadlik valik „sulle ära teha”.

Üldistamine on muidugi libe tee, mis võib viia lihtsustatud Marsi-Veenuse stereotüüpideni ja vähendada kultuuri tohutut rolli sooliste erinevuste „ühtlustamisel”. Sellegipoolest, pärast mõningaid lapsevanematega mänguväljakul, kooli juures või sotsiaalmeedias peetud tuliseid vestlusi (keskendun peamiselt heteropaaridele, keda on palju rohkem uuritud) märkan, et on selliseid koduseid tüliküsimusi, mis kerkivad esile hämmastavalt tihti. Näib, et kellelgi meist pole õnnestunud lahendada kõige sagedamini ette tulevaid probleeme – ja just neile vajame hädasti vastuseid.

Miks mu mees ei ärka öösel, kui laps nutab? Mina kuulen kõige pisematki piuksu ja olen voodist väljas nagu Delta Force'i komando, kellele on antud signaal söösta öisele haarangule. Mees norskab samal ajal rahulikult edasi. Kui ta just ei teeskle. Ta teeskleb, eks?

See pole lihtsalt kurtmine mänguväljakul. Ameerika ajakasutuse uuring näitas, et mõlema töötava vanemaga leibkonnas ärkab ema lapse tõttu öösel kolm korda suurema tõenäosusega kui isa.

Nagu selgub, võivadki mehed sellest tõesti teadmatuses olla. Suurbritannia MindLabi teadlased mõõtsid magavate meeste ja naiste alateadlikku ajutegevust ning leidsid, et kui lapse nutt öösel oli heli, mis äratas naise kõige tõenäolisemalt, siis meestel ei kuulunud see isegi *esikümnesse*, tulles alles pärast autoalarmi. Ja tugevat tuult.

Nad pakkusid välja hüpoteesi, et erinev tundlikkus võib olla evolutsioonilist päritolu: naised olid paremini häälestunud järeltulijaid ähvardavatele ohtudele, mehed aga sellele, mis kujutas endast suurt ohtu kogu klannile. Ja naistel, nagu räägib mulle bioloogilise antropoloogia teadur Helen Fisher, pole mitte ainult teravam kuulmismeel, vaid nad ka näevad pimedas paremini (mehed näevad paremini valguses.) See teadmine võib pisutki lihtsamaks teha enda voodist välja hiivamise, kui beebi nutma hakkab.

Samas võib see olla lihtsalt ka valikuline kuulmine. Nagu ütleb mu sõbranna, kahe lapse ema Jenny: „Mul on tunne, et enamikul meestest näib olevat tähelepanuväärne enesealahoivuvõime ülesannete lahterdamisel ja liigsete stiimulite – mida väikelapsed tekitavad – ignoreerimisel.” Ta meenutab üht nädalavahetust, kui läks magamistuppa, et viivuks pikali visata, mis täielikult nurjus, kuna abikaasa ignoreeris lapse kahtekümnet tähelepanu taotlevat palvet. *Issi. Issi. Issi. Issi.* Jenny karjus nõrdinult: „Kas sa *ei kuule last?*”

„Mõnikord,” vastas mees.

Miks mu abikaasa püüab pidevalt pere juurest jalga lasta: garaaži, tegelema oma tehniliste vidinatega, keldrisse, äkilise kinnisidee ajal New Yorgi maratoniks treenima?

Kirjanik Alan Richman on selle kõige paremini sõnastanud: „Mehed ei taha olla üksinda, nad tahavad olla omaette.”

Tõepoolest, UCLA* teadlased leidsid 32 perekonna uurimisel, et „kõige sagedamini täheldatud inimese asetus kodus ruumis” oli üksinda toas viibiv isa. See võib selgitada ka seda, miks paljudel isadel õnnestub pühapäevane leht lõpuni lugeda, aga nende naistel mitte – mehed ei hüppa pidevalt üles, et kes-teab-mitmendat korda kröbinakaussi täita. Helen Fisheri sõnul tõendavad aju-uuringud, et kui naised on stressis (näiteks, kui imikul on gaasid), muutuvad nad hoolitsevaks ja on valmis sõbrunema (muutuvad empaatilisemaks ja sotsiaalsemaks), samal ajal kui stressis mehed kipuvad eemale tõmbuma.

Võite seda katsetada mis tahes suuremate pühade, eriti tänapühade paiku: sõitke mööda kohalikust autopesulast ja te näete pikka järjekorda isadest, kes ootamatult tunnevad vältimatut tungi auto kalli käsipesu, salongipuhastuse ja miks mitte ka keemilise pesu ja vahatamise vastu.

Aga isegi siis, kui nad koju jäävad, võivad nad peituda oma tehniliste vidinate taha, olles füüsiliselt küll kohal, kuid tegelikult täiesti omas maailmas. Judd Apatow’ filmis „See on 40”** naersid paljud lapsevanemad äratundvalt vaadates, kuidas Paul Ruddi kehastatud tegelane istub kempsus, lahendades iPadil ristsõna, kui tema naine, keda mängis Leslie Mann, rebib ukse lahti ja tungib tema isiklikku ruumi.

„See on neljas kord täna, kui sa oled tualetis,” ütleb ta. „Miks sa tunned tungi põgeneda?”

„Ma tunnen tungi tualetti minna, kui mul on vaja tualetti minna,” vastab mees.

Naine kissitab silmi. „Miks siis haisu pole tunda?”

„Sest ma toppisin piparmündipastilli persse enne siiatulekut,” nähvab mees, kui naine haarab tema tahvli ja minema kõnnib. „Ära vajuta *enter*!” hüüab mees poti pealt. „Ma pole kindel, kas tahan seda käiku teha!”

* University of California, Los Angeles. – *Toim.*

** Originaalis „This Is 40”. – *Toim.*

Kui Tom pikaks ajaks kaob või astub uksest välja, teatades üle õla, et peab „midagi korda ajama”, olen seda endale sageli seletanud, et nagu enamik mehi, vajab ka tema üksiolemiseks aega. Kuid on see midagi enamat sellest, mida mehed endile kirjanduses ja üldiselt ühiskonnas meheks olemise kohta räägivad? Kas meeste vajadusel põgeneda võib olla mingisugune evolutsiooniline põhjus, näiteks seirata, ega silmapiiril pole kiskjaid? Võtan ühendust Harvardi ülikooli inimese evolutsioonibioloogia professori Joseph Henrichiga, et seda temalt uurida. Esialgu on ta liiga häiritud uudisest, et Tom läks pärast meie tütre sündi mitmepäevasele rattasõidule. „Vau,” ütleb ta. „Mul on kolm last ja ma ei mäleta, et jalgrattamatk või mõni muu matk oleks kõne alla tulnud. Mina oleksin kajaki valinud.”

Siis saab ta hoo sisse. „Noh, kultuuriliselt ja ajalooliselt on meeste panus lastekasvatuse olnud väga erinev, eriti mis puudutab väikelapsi,” alustab ta. „Seepärast ei tule mulle pähe evolutsioonilist lähenemist, mis võiks sellele valgust heita.” Ta oletab, et võib-olla nüüd, kui mehed on isadena rohkem kaasatud, muutub nende elu pärast lapse sündi palju draamatilisemalt kui eelmistel põlvkondadel. „Seega ma usun, et meeste püsimatus võib olla reaktsioon elumuutusele, mis leiab aset lapse saabudes,” ütleb ta.

Helen Fisher pakub välja veel ühe lähenemise. „Ma arvasin, et kui su abikaasa läks rattamatkale, üritas ta vabaneda stressist, mille põhjustas tema jaoks uus töö, milles ta tunneb end oskamatuna, ning ta tahtis säästa oma autonoomset närvisüsteemi; teiseks, ta tundis, olgugi alateadlikult, vajadust taastada testosteroonitaset, kuna see langeb pärast lapse sündi. Ja kolmandaks, ta on nüüd isa, ehk tahab ta end vormis hoida, tervena püsida ja oma tööd hästi teha, et tal oleks võimalus oma last kasvatada ja ülikooli lõpuni koolitada.”

Teda kuulates jätab Tom peaaegu üllameelse mehe mulje. Räägin Tomile Fisheri evolutsioonilise kaitsekõne edasi ja muidugi on ta sellega innukalt nõus.

Mu naine pahandab, et ma ei aita teda lastekasvatamisel. Aga kui proovin midagi teha, teeb ta ikka kõik ise ära. Ma ei saagi võita.

Psühholoogid nimetavad seda laialt levinud käitumist „emalikuks väravakontrolliks”*, mille puhul ema võib „avada värava”, et soodustada isa osalemist lapsekasvatusel, või „värava kindlalt sulgeda”, kontrollides või piirates isa tegemist lapsega. Viimane võib hõlmata kõikide kooliga seotud otsuste langetamist isaga nõu pidamata, kriitikat lõunasöögi kohta („Aga kuhu kõögiviljad jäid?”) kuni sekkumiseni laste korrare kutsumisel („Rahu, ärme saada neid EMO-sse!”).

Mõnel juhul pole emad isegi teadlikud oma sellisest käitumisest – kuid ka mitteverbaalselt väljendatav pahakspanu, näiteks silmade pööritamine või rõhutatud ohked, võivad ebakindla isa eemale peletada. Tulemuseks on järjest võimenduv tsükl: kui naine kritiseerib meest või võtab tegevuse üle, lööb mees järjest enam oma võimetes kahtlema.

Sarah Schoppe-Sullivan Ohio osariigist väidab, et ema roll „väravavahina” võib tegelikult alata juba raseduse alguses. Ta näitas oma uurimistöös, et kolmandaks trimestriks olid mõned emad juba langetanud otsuse hoida värav kindlalt kinni, kui tulevased isad ütlesid, et on oma vanemlike oskustes ebakindlad (hoolimata sellest, et enne beebi sündi on need oskused nagunii teoreetilised). Teises katses lasi ta vanematel imikul riideid vahetada. Üks ema selgitas isale täpselt, mida teha, näidates ette isegi beebiriiete kinnituste paiknemist – ja krimpsutas varjamatult nägu, kui isa üritas lapsega mängida.

Schoppe-Sullivani sõnul mõjutab emapoolne julgustus suurel määral seda, kui palju isa hakkab osalema lapse eest hoolitsemisel. „Vahetult pärast lapse sündi on isadel vanemlike

* Ingl *maternal gatekeeping*. – Tlk.

oskuste suhtes vähem enesekindlust kui emadel,” räägib ta mulle, „ja see viib sageli „meistri–õpipoisi” suhtele, kus isad ootavad emadelt heakskiitu oma oskustele.”

Üleriigilise võrgustiku At-Home Dad, mis ühendab koduseid isasid, president ja blogija Chris Routly Oregonist Portlandist on üks hinnanguliselt 1,4 miljonist USA kodusest isast (keda tuleb järjest juurde). (Mõned vaidlevad selle termini üle ja pakuvad alternatiive, nagu näiteks „kodune esmareageerija”). Routly on omal nahal tundnud, kuidas mehi tõrjutakse võrrandist välja juba enne lapse sündi. „Naistele korraldatakse beebipidusid, nad lähevad kursustele, neil on mitu arsti, nad saavad nõuandeid sõpradelt ja perekonnalt,” räägib ta. „Nii et lapse sündimise ajaks on naine võimalikult hästi ette valmistatud.” Kuid isasid valmistatakse ette väga vähe, lisab ta, ja nii alustavad nad väga ebavõrdsetelt positsioonidelt.

Schoppe-Sullivanini sõnul tuleks isasid julgustada imikutega aega veetma ilma, et ema juures oleks. „Emad võiksid samuti teadlikumalt reageerida isa lapsevanemaks olemisele,” soovib ta, „ja hammustada keelde pisiasjade puhul, näiteks kas beebi rõivaesemed sobivad kokku või mitte.”

Pean tunnistama, et olen ise sageli „väravavahti” mänginud. Näiteks kui palusin Tomil aidata Sylviet koduses töös lugemispäeviku sissekande juures, läksin ise raamatuga magamistuppa, et neid mitte segada. Õnnetuseks Tomile kuulsin ikkagi, kuidas nad köögilaua taga rääkisid.

Tom: Hea küll. Kes on siis peategelane raamatus „Clifford ja suur torm”*?

Sylvie: Clifford.

Tom: Jah. Väga hea. Kirjuta see siia, sellele reale. Ja mida Clifford tegi?

Sylvie: Noh, ta läks ühe tüdrukuga, Emily Elizabethiga, randa? Et näha oma vanaema? Ja ta ehitas liivalossi, aga

* Originaalis „Clifford and the Big Storm”. – *Toim.*

see oli nii naljakas, sest ta on nii suur, et loss nägi välja nagu tõeline loss.

Tom (teise hääletooniga): Kuidas see oleks?

Mina: Tom, kas sa räägid telefoniga?

Tom (on kuulda, kuidas ta telefoni kiirustades ära paneb): Ei!

Seega siis kirjuta see üles: Clifford ehitas suure lossi. Mis siis juhtus?

Sylvie: Siis oli torm ja tead mis? Tä päästis kaks kutsikat! Ja lõpus tegi ta suure liivakuhja vanaema maja ette, nii et torm ei teinud sellele midagi.

Tom: Väga hea, pane see kirja. Hüva, ma arvan, et saime valmis.

Mina (loen sama lõiku kolm korda ja hüüan lõpuks): Tom! Õpetaja ütles, et ta peab kirjutama, kuidas tegelane areneb ja mida ta õpib. See ei tohiks olla lihtsalt „ja siis juhtus see”.

Tom: Kuid see Clifford ei arene ju tegelikult. Siin pole midagi muud peale jutustatud sündmuste.

Mina (viskan raamatu käest ja lähen kööki): Ta sai teada, et vanaema maja päästmine oli hea tegu ja et inimesi tuleb aidata või midagi niisugust! Tead küll, õpetlikud hetked ja kõik see jama!

Tom: Aga kui sa analüüsid seda teksti, siis ta tegelikult ju ei õppinud midagi, see on ainult väline ...

Mina (haaran Tomi käest raamatu ja kõssitan ta minema): Oh jumal küll!

Vaadates tagasi sellele põgusale mõttevahetusele, saan aru, et olin naeruväärne. Mu tütar ei kirjutanud Harvardi jaoks dissertatsiooni. Enamik tema kodustest ülesannetest seisnes ebakindlas kolmnurkade värvimises või nuputamises, milline konn on teistest erinev. (Ja olgu tähendatud, et Tom praktiliselt õpetas Sylvie kolmeaastaselt lugema õhtuste jutumarahtonide ja täissõnameetodiga „Kellavärgiga apelsini”^{*} baasil.)

^{*} Originaalis „A Clockwork Orange”, Anthony Burgess, cesti k tõlkinud Udo Uibo. – *Toim.*

Ma võiksin vanduda, et mu abiõnna Alex vahetab mähkmeid meelega – otse öeldes – sitasti, lootuses, et ma võtan üle ja tal õnnestub end sellest välja vingerdada.

Ja-jah: tahtlikult kehvasti tehtud töö. Harvadel kordadel, kui Tom pilgeni täis mähet vahetas, kuulsin paratamatult beebitoast:

„Oh, ei! See voolab külje pealt välja. Kas ma pühin selle ära? Kus on mähkmekreem? Ah, pole midagi. Oot, see on mähkmesalv. Kas salv on nagu kreem? Kas ma panen mähkme lihtsalt mähkmekasti või mässin millegi sisse? Sest see on üsna räpane. Oh ei, ta läheb näost punaseks. Ta tõesti vehib kätega. See on nagu ... okei, see pole päris õige. Kas sa saaksid lihtsalt ... kas saad lihtsalt siia tulla ja aidata mul teda paigal hoida?”

Kui ma siis appi ruttasin, oli kergendusilme tema näol peaaegu koomiline.

Arvamust, et mehed pole juba oma olemuselt osavad kodutöodes ja laste eest hoolitsemisel, kinnitavad nii mehed kui ka naised. Clare Lyonette Warwicki ülikoolist räägib, et kui ta koos kolleegidega uuris väikelaste vanemate tööjaotust, leidsid nad, et kuigi naised olid nõrдинud, et pidid tegema suurema osa majapidamistööst, leevendas seda usk, et mehed olnuks selles nagunii saamatud – ehk nagu Lyonette seda nimetab: „müüt meeste ebakompetentsusest”.

„See on kindlasti müüt, kuid nii naised kui ka mehed toovad selle vabanduseks, kui mehed kodus liiga vähe aitavad,” ütleb ta. „Kuid nagu tavatses öelda minu kaasautor: „Tolmuimeja lükkamine pole just raketiteadus.”

Kaevudes sügavamale, tegid Lyonette ja tema kolleegid intrigeeriva tähelepaneku: uuringus osalenud madala sissetulekuga mehed aitasid oma partnereid majapidamistööstes

suurema tõenäosusega, võrreldes suure sissetulekuga mees-
tega. (Nagu Lyolette tabavalt tähendas: „Rikkad poisid
tõrkusid käsi külge panemast, vaid andsid pigem koristaja
palkamiseks raha.”)

Kuid olenemata sellest, kui palju mehed teenisid, vali-
sid need, kes kodustes töödes kaasa löid, pigem „nähtavaid”
tegevusi. Miks? „Sest inimesed näevad neid seda tegemas:
poest toitu toomas, pühapäevast praadi küpsetamas,” räägib
Lyolette, „sama ajal kui keegi ei taha koristada.” Instagramis
on arvukalt kaadreid isade valmistatud pühapäevapraest, kuid
pole pilte hoolikalt koristatud tualettruumist.

Feministlik kirjanik Caitlin Moran arvab, et mehi, kes
sulle ütlevad, et oled ekspert laste eest hoolitsemise ja pesu-
pesemise alal, tuleks häbistada. „Kui ta näiteks ütleb: „Ma
kardan, et lasen riitel pesus kokku minna, nii et pead ise
pesu pesema,“” räägib ta mulle, „soovitan lihtsalt tema üle
naerda ja öelda: „Päriselt? Sul on teaduskraad, sa oskad autot
juhtida, käid tööl, oled vallutanud mäetipu ja sa ütled mulle,
et ei oska pesumasinat käsitseda? Lase käia! Tee seda!”

Portlandis elav abikaasa ja isa Routly on sellega nõus. „On
tõsi, et meie, mehed, nii ütleme: „Oh, ma ei oska, see on minu
jaoks lihtsalt liiga keeruline,“ sest see on lihtne vabandus seda
mitte teha,“ ütleb ta. „Mähkmete vahetamine pole meeldiv,
kuid see on oskus, mis tuleb kogemustega. Ja teisest küljest,
kui vahetate oma beebi mähkmeid aastaid, saate temaga lähe-
dasemaks. Kui laps on sulle suhu pissinud, tekib sul temaga
side. Kui keegi teine seda teeks, lõpetaksite tõenäoliselt iga-
suguse suhtluse.”

Routly ja veel paljud kodused isad väidavad, et nad on
elav tõestus selle kohta, et sugu ei ole lapse eest hoolitsemi-
sel eriti oluline – ja Israeli uuring toetab neid. Pikka aega
on arvatud, et laste kasvatamine, kaitsmine ja nende pärast
muretsemine on naise roll. Teadlased uurisid isasid, kes olid
oma esmasündinute peamised hooldajad, ja leidsid, et nende
aju teatavad närviteed kujunevad tegelikult ümber. Eelkõige

aktiveerub amügdalaga seotud võrgustik, mis tegeleb tugevate emotsioonide, valvsuse ja tähelepanuga ning häälestab isa aju samamoodi, nagu seda teeb rasedus ja sünnitus emaga. Uuringu põhjal võib oletada, et isadel võib samuti välja areneda närvivõrgustik, mis koordineerib nn emainstinkti.

Routly räägib, et mõnigi kodune isa isegi kurdab samade asjade üle, mille üle emad traditsiooniliselt kaebavad: „Paljud probleemid, mis naistel on seoses mehe panusega lastekasvatuse, on rohkem seotud kummagi vanema rolliga peres ja vähem seotud sooga. Kodused isad kurdavad samuti tihti selle üle: „Miks mu naine ei saa nõusid nõudepesumasinasse pandud?“ Minu naine tuleb töölt koju ja jätab oma lõunasöögikarbid lauale, mitte ei pane neid nõudepesumasinasse.”

„Tom teeb ka nii: ta jätab lihtsalt kõik nõud nõudepesumasina lähedale,” ütlen mina.

„Tõesti?“ küsib Routly. „Ja sa mõtled, miks ta ei võiks neid masinasse panna?“

„Just nimelt!“ hüüatan mina, soovides, et Routly elaks Brooklynis ja me saaksime mänguplatsil kohtuda.

Miks mu naine on nii kärsitu, siis kui ma ei torma midagi tegema kohe, kui ta seda palub? Ja kui ma ütlen, et „Varsti teen”, läheb ta pöördesse.

New Yorgi psühhoterapeudi Jean Fitzpatricku sõnul on sellele lihtne seletus: „Tavaliselt kannavad naised hoolt kellaajaliste kohustuste eest, nagu näiteks lapsele lasteaeda järelemineku või öine toitmine, ja seda kogu ööpäeva jooksul,” räägib ta mulle. „Terve naise päev on sel moel paika pandud, et ta peab kohe reageerima. Seepärast saavadki naised maruvihaseks, kui paluvad oma partnerit: „Kuule, saad selle asja korda teha, mis vannitoas katki läks?“ Ja mees vastab: „Miks sa mulle sellega pinda käid?“”

Mu abikaasa ei aidanud nädalavahetusel mul kõrdagi meie pisipoja eest hoolitseda, ometi ma töötan nädala sees täpselt nagu temagi. Pühapäeva õhtuks olin vihast lõhki minemas, aga ma vean kihla, et ta ei pannud seda tähelegi. Kuidas ta võib isegi mitte märgata, kui ma teda tigidalt põrnitsen?

See näiliselt tahtlik tähelepanematus on üks sagedasemaid kaebusi, mida kuulen. Paariterapeudi ja Harvardi meditsiinkooli psühholoogiainstruktori Shiri Coheni juhitud heteroseksuaalsete paaride uuringust ilmnes, et naised tundsid end palju õnnelikumana, kui nende meespartnerid said aru, et nad on vihased või häiritud. „Uuring tõi välja selle, mida ma iga päev paarisuhetes näen,“ ütleb Cohen mulle. „Kui mees märkab naise negatiivseid tundeid ja annab sellest mingit moodi teada, tunneb naine end paremini, sest teab siis, et: „Oh, ta saab aru, kuidas ma end tunnen.“ Cohen märgib, et mehed, vastupidi, ei jaga rahulolutunnet teadmisest, et naine on ärritunud. „Uuringust nähtub, et mehed kipuvad eemale tõmbuma olukorrast, mis näib konfliktisena, sest see mõjutab neid füsioloogilises plaanis palju negatiivsemalt,“ ütleb ta, „ja konflikt tundub neile seetõttu palju intensiivsemana.“

Veelgi intrigeerivam on asjaolu, et naiste rahuloluks piisas, kui nende kaaslased *pingutasid*, et mõista nende pahameele põhjust; polnud oluline, kas nad suutsid naise emotsioone täpselt lugeda. „See on omamoodi julgustav. Me ei pea olema saajaprotsendilisel täiuslikud ja partnerile häälestatud, et nad saaksid aru, et hoolime neist,“ ütleb Cohen.

Kui teil mõlemal jääb vastsündinu tõttu ka unest vajaka, on üsnagi tõenäoline, et partner ei suuda tõepoolest mõista, et olete vihane – ühes uuringus mõõdeti unepuuduses inimeste aju aktiivsust ja leiti, et nad olid võimetud eristama ähvardavaid ilmeid sõbralikest.

Kuid isegi kui teie kaaslane näib tähelepanematu, võib ta märgata teie pahameelt alateadlikult. Lõuna-California ülikooli uuringus, kus jälgiti abielupaare mitme päeva jooksul, leiti, et kui ema on stressis, tõuseb ka isadel stressihormoon kortisooli tase – see tähendab, et stressitase perekonnas „sünkroniseerub”. Täpsemalt mõjutasid isade kortisoolitaset emad, samal ajal kui jahmatava ülekandefekti tõttu mõjutasid isad muutusi laste kortisoolitasemes.

„Ma olen paaride nõustamisel märganud mõningat seaduspära,” räägib Cohen, „kui ma esitan üldise küsimuse, näiteks „Kuidas läheb?” või „Kuidas nädal möödus?“, vaatab mees alati naise poole, et kuulda, mida too ütleb. Seega ootavad mehed mõnes mõttes, et naised hindaksid suhte temperatuuri.” Või nagu mu ema sageli ütleb: „Kui emme pole õnnelik, pole keegi õnnelik.”

Miks mu naine nii närvi läheb, kui kodu pole piinlikult korras? Keda see huvitab?

Sest naised kardavad endiselt hukkamõistu, väidab San Francisco psühholoog Joshua Coleman. „Kui väike Shaun ilmub eelkooli, rebenenud teksad jalas ja maapähkliivõi näol, ei mõtle inimesed: „Mis ta isal küll arus on?” Nad ütlevad: „Mis ta emal küll arus on?”” (Ma judistan end meenutades, kui sageli olen ise sarnases olukorras endamisi emasid süüdistanud.)

Emaks olemine ja majapidamine on naiste identiteedis kesksel kohal, soovite seda või mitte, nii et kui kodu on korras ära, kardavad naised reeglina rohkem, et süüdistatakse neid. „Mis on endiselt jäänuk neist rollidest, mille me oleme pärinud,” ütleb Coleman. „Kuna see meestele üldiselt nii palju korda ei lähe, on nad selliste asjade suhtes naistest immuunsemad. Puhas kodu on minu naisele palju olulisem

kui mulle. Kui ma hommikul välja lähen, on mul suva sellest, et hommikusöögihelbeid vedeleb igal pool.”

Minul ei ole – eriti kui emad lapsi meile mängima toovad, mis pakub hukkamõistuks tuhandeid võimalusi. Kuni lapse saamiseni polnud ma kunagi käinud poolte oma sõprade New Yorgi korteris, millest enamik on nii tillukesed, et lihtsam oli kohtuda restoranis või baaris. Nüüd, kui me sõbrannadega pidevalt mängupäevi korraldame, üritame kõik paaniliselt ära panna asju, mille peale võidaks kulme kergitada: täiskasvanute akneravimitest jäänud plekkidega rätikuid, laste filmikogu (topi need riulile Rootsi asjalike ja harivate puitmänguasjade taha), jalatugede ja mugavate sisetaldade katalooge, öökapile jäänud Aquaphori palsamit, mida kasutan küünenaha pehmedajana, kuid mida võib hõlpsasti pidada libestiks.

Võimatute täiuslikkuse standardite, mida emad järgida püüavad, kirjeldamisele on kulutatud jõgede kaupa tinti. Ühes töötavate vanemate uuringus leiti, et naised kirjeldasid oma pereelu ebatäiuslikumana kui mehed: 30% naistest väitis, et nad ei saavuta soovitud, meestest leidis seda vaid 17%.

Houstoni ülikooli sotsiaaltöö kraadiõppe kolledži professor Brené Brown kutsub ennast perfektsionismist paranejaks. „Perfektsionism on väga destruktiivne,” ütleb ta mulle. „Kaheteistkümne aasta jooksul, mil olen intervjuerinud tegevjuhte ja auhinnatud sportlasi, pole ma mitte kunagi kuulnud kedagi ütlevat: „Ma saavutasin kõik, mis mul täna on, sest olen perfektsionist.” Mitte kunagi! Inimesed ütlevad hoopis: „Minu edu põhineb suuresti minu võimel hoida perfektsionismi kontrolli all.””

Kuigi see teadmine, lisab ta, ei takista teda aeg-ajalt ärkamast kell viis hommikul meeletus paanikas, mõeldes: „Oh jumal, ma olen selline luuser, ma ei suuda uskuda, et ma ei saatnud sellele-ja-sellele meili poja kooliprojekti kohta.”

Ma kahtlustan, et mu mees kulutab meelega aega, kui palun tal midagi teha, et ma ei paluks tal järgmist asja teha.

„Sul on õigus,” ütlevad kõik mehed.

„Kui ma kiiresti valmis saan, on Dinah’l veel terve rodu töid nimekirjas,” ütleb mu õemes Patrick. „Nii et ausalt, ma venitan tööga.”

„On olemas Zipfi seadus,” pistab Tom vahele, „see on nimetatud keeleteadlase järgi, kes ütles, et inimestele on omane püüda teha igas ajaühikus võimalikult vähe tööd. Sellepärast kasutab enamik meist igapäevaelus vaid väikest arvu sõnu – milleks kasutada vähetuntud väljendeid? Ning jah, ma kardan, et palud mul veel midagi teha.”

Kui proovime oma kolme last õhtul voodisse saata, jõuan ma viiskümmend asja ära teha sama ajaga, mis mu abikaasal kulub Lego klotside ärapanemiseks. See ajab mind hulluks.

Ka koolihommikutel tuiskan ma orkaanina ringi, samal ajal kui Tom ukse juures võtmeid kõlistades ootab ja on tõelises hämmingus, miks ma kunagi „õigeks ajaks ei jõua”. (Võtme-kõlin on minu elu saatemuusika. Tom talub mänguväljakul viibimist tund aega, siis tulevad võtmed välja. Minu isa on samasugune: kui läheme mõnda muuseumi, on tema absoluutne piir tund ja viisteist minutit, siis ta läheb välja pingile istuma ja inimesi vaatama. „Ma nägin kõike, mis siin näha oli,” teatas ta hiljuti pärast kiirkõndi läbi hindamatuid ja haruldasi aardeid täis Metropolitan muuseumi.) Tom eelistab teha ühte asja korraga; kui delegeerin talle rohkem

ülesandeid, näen, kuidas ta silmadesse tekib tühi pilk vooluringide ülekoormusest.

Vana stereotüüp, et naised on paremad rööprähklejad, võib tegelikult tõele vastata, leiti Pennsylvania ülikooli uuringus. Teadlased täheldasid, et meestel on aktiivsemad ühendused aju esi- ja tagaosa vahel ning ühe poolkera piires, mis viitab sellele, et nende aju ehitus „hõlbustab taju ja koordineeritud tegevuse vahelist ühendust”, s.t ühe ülesande täitmist. Naistel jooksevad juhtmed vasaku ja parema ajupoolkera vahel, mis „hõlbustab analüütilise ja intuiitse mõtlemise koostööd” – s.t et naistel on parem mälu ja sotsiaalsed oskused, mistõttu neile sobib korraga mitme ülesande lahendamine ja lahenduste loomine rühma jaoks.

Suurbritannia psühholoogide tehtud uuringust selgus, et mõnel juhul võivad naised tõepoolest olla paremad rööprähklejad. Ühes igapäevaelu jäljendavas katses anti naistest ja meestest koosnevale rühmale kaheksa minutit hulga ülesannete lahendamiseks, näiteks otsustamiseks, kuidas otsida väljalt kaotatud võtit. (Mina olen seda päriselt teinud: Tom pillas ükskord Red Hookis jalgrattavõistluse ajal võtmed legendikule.)

Kuna tegelikult polnud kõike võimalik kaheksa minutiga valmis saada, pidid katsealused kiiresti prioriteete seadma, aega targalt kasutama ja ajapiirangust hoolimata rahulikuks jääma. Naised võidutsesid võtme otsimise ülesandes, nad joonistasid legendiku kaardi ja näitasid, kuidas nad seda kontsentriliste riskülikute abil meetodiliselt läbi kammiksid – just nii tegin mina Tomi võtmeid otsides. „See on kadunud eseme leidmiseks väga produktiivne strateegia,” ütles uuringu kaasautor Keith Laws BBC-le, „samal ajal kui mõned mehed ei kasutanud mingit konkreetset meetodit välja läbiotsimiseks, mis on küllaltki veider.”

Naised hakkasid tema sõnul tavaliselt kõigepealt strateegiat välja töötama, samal ajal kui mehed sööstsid liiga kiiresti otsingut alustama. Uurijate sõnul on naised ühe hüpoteesi

kohaselt mitme ülesande lahendamisel osavamad, kuna eelajaloolisel ajal kandsid nad hoolt terve suguharu eest ja tegelesid korraga paljude asjadega, mehed aga täitsid väljas „sirgjoonelisemaid” ülesandeid, näiteks ajasid taga õhtusööki.

Mu naine on tige, et passin niisama, kui tema nõudepesumasinat tühjendab. Miks ta lihtsalt ei palu mul aidata, selle asemel et pottide ja pannidega kolistada?

Tuntud kommunikatsiooniteadlase Julia T. Woodi sõnul on mehed suhte kontekstis üldiselt kõnes otsesemad kui naised. „Mõnigi mees eeldab, et kui naispartneril oleks mingi probleem, siis ta ütleks selle otse välja,” räägib ta, „ega pruugi tajuda pannikolistamist viha väljendusena.” Ta lisab: „Mitteverbaalsed vihjed toimivad suuresti suhte tähendustasandil, mille tõlgendamisel pole kõik mehed väga vilunud.” (Tõepoolest, AARP-i* tellitud uuring üle 40-aastastest lahutatud paaridest näitas, et 26 protsenti meestest ei näinud abielulahutust tulemas.)

Antropoloog Helen Fisher ütleb, et näoilmete ja keha-hoiakute lugemisoskusest on naised keskmiselt meestest üle. „Evolutsioonilisest vaatenurgast,” lisab ta, „pidid naised miljoneid aastaid kasvatama planeedi kõige abitumaid lapsi ja seda kõige pikema perioodi vältel. Ja kuna beebid mõnda aega ei räägi, peavad emad muud moodi aru saama, mis neil viga on. Seega oskavad naised näoilme, hääletooni ja kehahoiaku järgi emotsioone paremini tõlgendada tänu evolutsioonist tingitud *pikaageelse* kogemusele imikute kasvatamisel.”

Ta jätkab selgitusega, et tegelikult oskavad mehed naistest paremini lugeda teiste *meeste* silmadest selliseid emotsioone

* *American Association of Retired People* – üle 50-aastaseid mõjutavatele probleemidele keskenduv huvirühm. – *Toim.*

nagu näiteks viha. Küttide-korilaste ajal pidid mehed oma rühma kaitsma, „seega oli vajalik, et mees suudaks tuvastada, millal teine mees vihastab. Need, kes seda ei teinud, ei osanud rünnakut oodata ja said surma ning võib-olla hukkus terve tema rühm. Tõenäoliselt soosis looduslik valik seega sellist tüüpi mehi, kes oskasid tähele panna, kui teine mees vihastas: võid surma saada, kui ei märka viha mehe silmis, kuid tõenäoliselt ei kaota sa elu, kui märkamata jääb viha naise silmis. Magad lihtsalt diivanil.” Teisisõnu, see hulluks ajavalt äraolev pilk su mehe näol, kui ta sinu ja lastega einestab, võib olla evolutsiooni süü.

New Yorgi psühhoterapeudi Fitzpatricku sõnul on ta oma praktikas näinud, et „naised arvavad mingil põhjusel väga sageli, et mehed peaksid lihtsalt käed külge lööma ja aitama, ning kui nad seda ei tee, siis on see teadlik otsus. Või näitab, et nad ei hooli. Seega mõtleb naine: „Nojah, ta ei hooli minust tegelikult.” Selle asemel oleks tõesti kasulik öelda: „Kuule, praegu ma vajan sinult seda.””

Brené Brown nimetab seda kalduvuseks projitseerida oma motiive teisele, teadmata tegelikult fakte, vaid lähtudes „loost, mille ma välja mõtlen”. Raamatus „Tõuse tugevana”^{*} kirjeldab ta stseeni, kus läheneb õhtusöögiaeg, nende kahel lapsel on kõht tühi, tema abikaasa Steve avab külmkapi ja teatab: „Meil pole midagi süüa. Isegi mitte lihalõike.” Naine hakkas kohe mehe peale karjuma, öeldes, et teeb kõike, mida suudab, ja et mees võiks sama hästi toidupoes käia.

Siis tekkis tal selgushetk. Ta palus vabandust ja ütles mehele: „Lugu, mille ma välja mõtlesin, oli see, et sa süüdistad mind toidu puudumises ja selles, et ma pole toime tulnud.” Steve ütles, et on tegelikult pettunud sellepärast, et kavatses ise eelmisel päeval poodi minna, kuid tal polnud aega.

Mõistan, et teen seda Tomiga kogu aeg. Kui ma teen viit tööd korraga, samal ajal kui tema lõõgastub ja diivanil veebis

^{*} Originaalis „*Rising Strong*”. – *Toim.*

malet mängib, konstrueerin ma mõttes loo sellest, mida tema mõtleb: *mul on õnnestunud kõik tööd naise kaela veeretada ja see on suurepärane! Ma olen maailmavalitseja!*

Kuigi tegelikult mõtleb ta: *kas peaksin vangerdama lipu või kuninga poole?* Mis on pisut vähem pahatahtlik.

Kuidas võib mu abikaasa täiesti rahulolevalt diivanile potsatada, kui mina samal ajal meie kolme lapse järele vaatan ja samal ajal õhtusööki valmistan?

Mehed tunnevad sageli, et neil on õigus puhkeajale. Abielupaare käsitlevas Lõuna-California ülikooli uuringus leiti, et kui mehed pärast tööpäeva lõppu kodutöödega tegelesid, langes naiste stressitase. See eriti ei üllata, kuid ajab vihale, et meeste stressitase langes, kui nad tegelesid mingi meelelahutusega, aga ainult siis, *kui nende naised tegid samal ajal majapidamistöid* (mina nimetan seda „sa oled üksiti püsti, ma võtaks veel ühe külma ...”-efektiks).

„Enne uuringutulemustesse süüvimist,” räägib mulle Darby Saxbe, „oletasime isekeskis, et vaba aja veetmine on tõenäoliselt lõõgastavam, kui teil on abikaasa, kes teiega koos vaba aega veedab. Seega oli üllatav, et see oli hoopis vastupidi – mida rohkem oli isadel aega puhata ja mida vähem oli puhkeaega naistel, seda rohkem langes meeste kortisoolitase.”

Mõnevõrra häiriv järeldus: sa kohaned stressiga füsioloogilises mõttes paremini, kui su naine selle tagajärjel kannatab.

* * *

Nüüd, kui mul on taustinfo koos, on aeg siirduda raskema osa – meie tülitsemise – juurde. Esialgu, kui pakun välja paariteraapia, puikleb Tom vastu. „Ma ei tea,” ütleb ta tooil niheledes. „Mulle on paariteraapia vist alati tundunud

umbes nagu lamamistoolide ümbertõstmine Titanicul.” Aga ta muudab meelt, kui ütlen talle rahulikult, kuid resigneerunult, et kui meie suhted ei muutu, siis kardan, et meie kooselu ei kesta. Lisan, et kodus on asjad palju lihtsamad ja rahulikumad, kui ta on töö pärast ära, nii et vahel mõtlen, kas see oleks meie kõigi jaoks parem olukord. Tom näeb välja rabatud. Tema jaoks tekitab minu vaoshoitud käitumine palju suuremat muret kui karjumine.

Ta mõtleb minuti ja köhatab kurgu puhtaks. „Ma usun, et saan aru, kuidas uue tööriistakomplekti hankimine võiks kasulik olla,” sõandab ta öelda, „eriti kui vana komplekt enam ei tööta.” Kuna ta on loomupäraselt uudishimulik, õnnestub mul talle teraapia idee maha müüa ebatavalise uue kogemuse pähe, mida tasub proovida.

Ta jääb nõusse, kuid tunnistab, et pelgab seda siiski. Ja kui ma jagan talle infot esimesest terapeutist, keda külastame, saab hirmust kiiresti paanika.